

جلسه شماره (کارگروه دوم)

عنوان: بررسی وضعیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در واردات انواع پارچه (پیرو جلسه بررسی مشکلات و چالشهای صنعت نساجی)

مرجع طرح موضوع: دبیرخانه شورای گفتگوی (پیرو درخواست شورای گفتگوی استان یزد در خصوص چالشهای صنعت نساجی)

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۴/۰۲/۳۰

تعداد صفحات دستور جلسه: ۴ صفحه

پیوست: فایل‌های گمرک در مورد واردات- مکاتبات وزارت صمت و سازمان توسعه تجارت

شرح موضوع:

در جلسه مورخ ۱۴۰۴/۲/۹ کارگروه تخصصی شورا برای بررسی چالشهای صنعت نساجی موضوع واردات بی رویه پارچه به ویژه از طریق مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی مورد بحث قرار گرفت. لذا به منظور تبیین دقیق تر موضوع ابتدا به طور مجمل مبنای قانونی تشکیل و فعالیت مناطق آزاد-ویژه بیان می شود و سپس موضوع واردات پارچه در این مناطق مورد بررسی قرار می گیرد.

تبصره ۱۹ قانون برنامه اول توسعه (مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱) مبنای اصلی تشکیل مناطق آزاد در ایران است و بعد از آن قانون چگونگی اداره مناطق آزاد در ۱۳۷۲/۶/۷ با هدف ساماندهی به فعالیت این مناطق تصویب شد که مواد ۱۴ الی ۱۶ آن (به شرح زیر) محتوای فعالیت، ارتباط با سرزمین اصلی و معافیت‌های مترتب بر آنها را بیان می کنند:

"ماده ۱۴ - مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور پس از ثبت گمرکی از شمول مقررات صادرات و واردات مستثنی هستند و مقررات صدور و ورود کالا و تشریفات گمرکی در محدوده هر منطقه به تصویب هیات وزیران خواهد رسید. مبادلات بازرگانی مناطق با سایر نقاط کشور اعم از مسافری و تجاری تابع مقررات عمومی صادرات و واردات کشور می باشد.

ماده ۱۵ - واردات کالای تولید شده در منطقه آزاد با سایر نقاط کشور، تا حد ارزش افزوده در آن منطقه به تصویب هیات وزیران از پرداخت تمام یا قسمتی از حقوق گمرکی و سود بازرگانی معاف می باشند.

ماده ۱۶ - ورود کالاهایی که تمام یا بخشی از مواد اولیه آن از داخل کشور تامین و در منطقه آزاد تولید می شود از تمام یا بخشی (متناسباً) از حقوق گمرکی و سود بازرگانی مربوط به مواد اولیه داخلی معاف خواهند بود."

پس از تشکیل مناطق آزاد و قانونی شدن فعالیت‌های آنها قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۳۸۴،۰۹،۰۵ به تصویب رسید که مواد ۸ الی ۱۱ آن به ماهیت فعالیت‌های مناطق ویژه و معافیت‌های مربوطه اشاره دارند. که ماده ۸ به شرح زیر :

"ماده ۸ - مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور و یا با سایر مناطق ویژه اقتصادی و مناطق آزاد تجاری و صنعتی پس از ثبت در گمرک از حقوق گمرکی، سود بازرگانی و کلیه عوارض ورود و صدور تحت هر عنوان معاف بوده و مشمول محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های مقررات واردات و صادرات به استثنای

محدودیتها و ممنوعیتهای قانونی و شرعی نمیشود و مبادلات بازرگانی مناطق با سایر نقاط کشور به استثنای مناطق یاد شده در فوق تابع مقررات صادرات و واردات میباشد."

الف- واردات به مناطق آزاد و ویژه

بخشنامه اصلاحی ۰۲/۷۰۱۰۳ مورخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۹ ذیل مقررات ارزی بانک مرکزی در مورد واردات کالا و کالا-خدمت از خارج از کشور به مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی مواد زیر را بیان می دارد:

"۱) واردات کالا و کالا- خدمت از خارج از کشور به مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی با انجام ثبت سفارش یا ثبت آماری (در صورت ایجاد بستر لازم از طریق سامانه جامع تجارت) صرفاً حسب مجوز صادره توسط شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و رعایت سایر قوانین و مقررات امکانپذیر است.

۲) تأمین ارز به منظور واردات کالا و کالا - خدمت از خارج از کشور به مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی، توسط واحدهای تولیدی مستقر در مناطق مذکور، از محل ارزهای در دسترس به استثنای منابع بانک مرکزی امکانپذیر میباشد .

۳) تأمین ارز به منظور واردات کالا و کالا - خدمت از خارج از کشور به مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی، توسط واحدهای غیرتولیدی از محل ارزهای در دسترس به استثنای منابع بانک مرکزی و نظام یکپارچه معاملات ارزی (نیمه) امکانپذیر میباشد."

ب- واردات از مناطق آزاد و ویژه به سرزمین اصلی

بخشنامه اصلاحی ۰۱/۱۱۷۱۳۲ تاریخ ۱۴۰۱/۰۵/۱۰ ذیل مقررات ارزی بانک مرکزی واردات کالا و کالا- خدمت از مناطق آزاد تجاری-صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی به داخل سرزمین اصلی مواد زیر را بیان میکند:

"۱) واردات از مناطق به داخل کشور به یکی از دو روش ذیل امکانپذیر خواهد بود

۱-۱) واردات کالا و کالا - خدمت از مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی با رعایت مفاد بند "ز" این مجموعه به صورت ریالی و با انجام ثبت سفارش به سرزمین اصلی امکانپذیر است

۱-۲) واردات کالا به میزان درصد مجاز قابل ورود تعیین شده توسط کمیسیون ارزش افزوده شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی، با رعایت مفاد بند "ز" این مجموعه به صورت ریالی و بدون انجام ثبت سفارش به سرزمین اصلی امکان پذیر است

۲) به منظور نگهداری سقف اعتبارات گشایش شده بابت محصولات واحدهای تولیدی مستقر در منطقه، مؤسسات اعتباری قبل از گشایش اعتبار می بایست از سازمان هر منطقه استعلام لازم را به عمل آورند

۳) تا زمانی که خدمات مربوط به تأیید اسناد تجاری و یا صدور گواهی مبدأ در مناطق توسط اتاق بازرگانی صورت نمی پذیرد، این وظیفه را سازمان هر منطقه انجام خواهد داد.

با توجه به مفاد مواد قانونی مذکور، کاملاً روشن است که ورود کالا به مناطق آزاد و ویژه با مجوز شورای عالی مناطق آزاد صورت می‌گیرد و ورود کالا از مناطق آزاد و ویژه به سرزمین اصلی تابع مقررات صادرات و واردات می‌باشد. یعنی مانند واردات از یک کشور خارجی به ایران باید عمل شود. همچنین برای تامین ارز در این مناطق از ارز نیمائی استفاده شده است. هرچند سازمان توسعه تجارت و معاونت صنایع عمومی وزارت صمت در سال گذشته اقدام به حذف ارز نیمائی از واردات پارچه نمودند. (پیوست). اما این اقدام دیر هنگام بود و تاثیر قابل توجهی بر واردات پارچه نداشت. زیرا علیرغم این بخشنامه ها آمار واردات پارچه در سال ۱۴۰۳ از سال ۱۴۰۲ بیشتر است.

با عنایت به مفاد قانونی مذکور، در مورد واردات پارچه به مناطق آزاد و از آنجا به سرزمین اصلی سوالات زیر مطرح می‌شود:

- چرا مناطق آزاد و ویژه که برای ارسال کالا به سرزمین اصلی تابع مقررات صادرات و واردات هستند، زودتر از موعد توانسته اند ارز دریافت نمایند؟
- چرا شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی برای صدور مجوز واردات با دفتر تخصصی در وزارت صمت هماهنگی لازم را به عمل نیاورده است؟
- چرا واردات از مناطق آزاد و ویژه با دفتر تخصصی وزارت صمت برای مدیریت واردات و منابع ارزی، هماهنگ نیستند؟
- چرا بانک مرکزی که تخصیص ارز به دفاتر تخصصی را کنترل و هدایت می‌نماید در زمینه تخصیص ارز به مناطق آزاد با دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و دفتر تخصصی مربوطه در وزارت صمت هماهنگ عمل نکرده است و علیرغم تخصیص ارز به مناطق آزاد و ویژه، در تخصیص ارز برای واردات به مناطق سرزمینی موضوع محدودیت ارزی را مطرح می‌کند؟

برای تبیین دقیق‌تر و شفاف‌تر موضوع اطلاعات مربوط به ارزش و مقدار واردات پارچه طی سالهای ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳ از داده‌های گمرک استخراج شده‌اند. بررسی اطلاعات واردات کالا در سایت گمرک نشان می‌دهد که واردات انواع پارچه، رشد مستمر داشته و از حیث ارزشی واردات پارچه از ۶۷۵,۸ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ به ۹۴۱,۴ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ افزایش یافته و از نظر مقداری نیز از ۱۴۰ هزار تن در سال ۱۴۰۱ به ۱۸۰ هزار تن در سال ۱۴۰۳ جهش یافته است.

در این میان نکته قابل توجه آن است که بخش قابل توجهی از واردات انواع پارچه از طریق مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی صورت می‌گیرد. به طوری که در سال ۱۴۰۱ سهم مناطق آزاد از واردات انواع پارچه از ۵۴۶,۴ میلیون دلار (معادل ۸۱٪ کل واردات پارچه) در سال ۱۴۰۱ به ۷۸۴,۸ میلیون دلار (معادل ۸۳,۳٪ کل واردات پارچه در سال ۱۴۰۳) افزایش یافته است. جدول زیر وضعیت واردات پارچه در کل کشور از نظر ارزش و مقدار و سهم مناطق آزاد و ویژه اقتصادی را نشان می‌دهد.

سال	ارزش واردات (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	واردات در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی (میلیون دلار)	مقدار (هزار تن)	سهم ارزشی مناطق آزاد	سهم وزنی مناطق آزاد
۱۴۰۱	۶۷۵,۸	۱۴۰	۵۴۶,۴	۱۱۳	۸۱٪	۸۱٪
۱۴۰۲	۸۴۷,۲	۱۷۰	۶۸۰,۲	۱۳۶	۸۱٪	۸۰٪
۱۴۰۳	۹۴۱,۴	۱۸۰	۷۸۴,۸	۱۵۰	۸۳,۳٪	۸۳,۳٪

منبع: استخراج شده از اطلاعات واردات در سایت گمرک

بر اساس بررسی گروه اقتصادی خبرگزاری دانشجو (۱۸ اسفند ۱۴۰۳) با استناد به اطلاعات وزارت صمت، مصرف سالانه پارچه در کشور ۶۴۰ هزار تن برآورد شده که ۸۰٪ از این میزان در داخل کشور قابل تولید است (یعنی ۵۱۲ هزار تن) و لذا در حدود ۱۳۰ هزار تن انواع پارچه نیاز بازار داخلی می باشد که باید از طریق واردات تامین گردد. اما اطلاعات جدول بالا نشان می دهد که واردات پارچه در سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳ بسیار بیشتر از میزان نیاز داخل است و لذا این امر یکی از دلایل ایجاد معضل برای صنعت نساجی می باشد.

وزارت صنعت، معدن و تجارت با نگاهی جدید و در راستای تحقق شعار سال ۱۴۰۴ با عنوان «سرمایه گذاری برای تولید»، طرح ها و برنامه هایی برای احیای این صنعت و تقویت تولید داخلی در دستور کار قرار داده است. محسن ترحمی، مدیرکل دفتر صنایع نساجی، پوشاک، چرم و سلولزی وزارت صمت در گفت‌وگو با «جوان» از جزئیات برنامه حمایتی جدید این وزارتخانه، برنامه های ورود صنعت نساجی به بازار سرمایه و اقدامات برای کاهش وابستگی به واردات، به ویژه در حوزه پارچه چادر مشکی سخن گفته است. یکی از این موارد حذف ارز ترجیحی واردات پارچه و تاکید وزارت صمت بر واردات از طریق ارز حاصل از صادرات یا ارز دیگران می باشد (مدارک پیوست). اما اطلاعات واردات در نیمه دوم سال ۱۴۰۳ نیز کماکان حکایت از افزایش واردات پارچه دارد. در شش ماه ابتدای سال ۱۴۰۳ نسبت به مدت مشابه قبل، افزایش ۱۸ درصدی را تجربه کرده و به رقم ۸۶ هزار و ۸۰۰ تن رسیده است. اگر میزان واردات با همین رویه ادامه داشته باشد و در نیمه دوم سال نیز همین مقدار پارچه وارد کشور شود، بیش از ۱۷۰ هزار تن پارچه وارد خواهد شد. (سایت اقتصاد معاصر، ۱۴۰۴/۱/۱۰)

جمع بندی و پیشنهاد:

با عنایت به موارد ذکر شده و اهمیت آن در صنعت نساجی، بررسی فرآیند حاکم بر ثبت سفارش و تخصیص ارز و همچنین سهمیه ارزی اختصاص داده شده به مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی برای اصلاح روند و ارائه راهکارهای بهینه به دولت، از اولویت و ضرورت بالایی برخوردار است. لذا بایستی دفتر تخصصی وزارت صمت، دبیرخانه مناطق آزاد، گمرک و بانک مرکزی در این زمینه ضمن ارائه اطلاعات تفصیلی، اقدام به شفاف سازی و هماهنگی برای مدیریت واردات و سهمیه ارزی نمایند.